

УДК 37:372.8

DOI <https://doi.org/10.32447/2663-340X-2020-8.9>

ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ НАВЧАННЯ ESP У ПОЛІКУЛЬТУРНИХ ГРУПАХ УНІВЕРСИТЕТУ

Добровольська Людмила Володимирівна

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри іноземних мов гуманітарних факультетів
Одеського національного університету імені І. І. Мечникова
вул. Дворянська, 2, Одеса, Україна

Ануфрієва Наталя Михайлівна

кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри іноземних мов гуманітарних факультетів
Одеського національного університету імені І. І. Мечникова
вул. Дворянська, 2, Одеса, Україна

У статті проаналізовано потреби студентів полікультурних університетських груп, чії знання, вміння та навички з англійської мови мають значні розбіжності, відповідають Європейським стандартам від А1 до В2, а за програмою курсу «Англійська мова для спеціальних цілей» у період навчання (2-5 семестрів) ці студенти повинні опанувати не тільки теоретичним та практичним матеріалом за обраним фахом, сформувати свою професійну культуру, але й навчитися вільно, нормативно, етично-виправдано спілкуватися з носіями інших мов і культур засобами вивчаємої іноземної мови.

При виконанні дослідження ми поставили перед собою низку завдань:

1) з'ясувати, за допомогою яких форм і методів роботи у полікультурних групах можливо залучити всіх студентів до активного спілкування іноземною (англійською) мовою, зосередивши їх увагу на професійній і лінгвокомунікативній інформації, на етикетних заставах спілкування у колективі з представників різних країн, національних груп і конфесій;

2) проаналізувати, які переваги щодо завдань письмового й усного характеру мають студенти I курсу, які навички в тереневих видах мовленнєвої діяльності вони опанували й в якому ступені;

3) дослідити, як часто і наскільки вміло студенти з різних країн використовують гаджети при самостійній роботі для пошуку інформації з першоджерел, наскільки вони опанували навички утворення презентації англійською мовою;

4) за допомогою лінгвокультурологічного компоненту курсу сформувати і розвинути у студентів полікультурних груп навички у тереневих видах мовленнєвої діяльності, а також забезпечити приращення лінгвістичного і концептуального проширків тезаурусу.

Було розроблено технологію паралельного навчання англійської мови фахового спрямування з формуванням лінгвокультурологічного компоненту тезаурусу студентів полікультурних груп гуманітарних факультетів, що навчалися в Одеському національному університеті імені І.І.Мечникова. Імплементация і використання даної технології виявило її валідність з боку підвищення вмотивованості студентів до навчання, утворення на заняттях товариської, дружньої атмосфери, плідного опрацювання студентами автентичних текстових матеріалів, а також формування навичок усномовленнєвої діяльності за лінгвокраїнознавчою і вузькоспеціальною тематикою. Наведено конкретні приклади завдань, форми і методи роботи в офф-лайн та он-лайн режимах. Перспективи дослідження вбачаємо в розробленні курсу навчання за започаткованими принципами для магістрантів університету.

Ключові слова: лінгвістичний та культурний компонент, англійська мова для спеціальних цілей, полікультурна студентська група, технологія навчання.

Постановка проблеми в загальному вигляді та обґрунтування її актуальності. Сьогоднішнє суспільство висуває до фахівців народного господарства специфічні вимоги: високий професіоналізм, вміння продуктивно і комфортно спілкуватися у полікультурному професійному середовищі, навички індивідуальної і командної роботи, у невеличких групах або численних транснаціональних організаціях чи установах, хист до творчості і нововведень, а

також спроможність і бажання використовувати новітні досягнення інформаційних технологій. При усьому зазначеному вище фахівець має бути етично коректним у письмовому та усному спілкуванні, обізнаним щодо традиційних норм вербальної та невербальної поведінки представників країн, з якими він має комунікувати.

У сучасному глобальному світі мовами комунікацій зазвичай виступають: англійська, іспанська, німецька, китайська, французька,

арабська та деякі інші. Отже, вільне володіння хоча б однією з цих мов – це життєва необхідність для фахівця, який прагне виконувати цікаву роботу і мати гідне працевлаштування з перспективами кар'єрного зросту.

Наразі отримання середньої та вищої освіти стало можливим не лише в одній, рідній, країні учнів і студентів, але й в будь-якій державі світу. Багатьох випускників середніх навчальних закладів і їх батьків цікавить питання – чи зможе студент у іншій країні отримати диплом фахівця з певної галузі знань, а також розширити свій світогляд і набути лінгвокраїнознавчих знань, навчитися спілкуватися у полікультурному середовищі з дотриманням норм етикету й національних традицій співрозмовників.

З 1990 років по теперішній час кількість студентів-іноземців в Україні збільшилася у декілька разів, і географічні рамки країн, що надсилають своїх громадян до нашої держави, значно розширилися. Це можна прослідити на прикладах вищів країни, у тому числі – Одеського національного університету імені І.І.Мечникова. Якщо раніше в ОНУ навчалися здебільшого випускники шкіл Європейського континенту (Болгарія, Румунія, Молдова, Росія, Німеччина, Вірменія, Білорусь, Чехія), то зараз серед студентів, в додаток до вказаних країн, є представники КНР і В'єтнаму, Японії, Туреччини, Індії і Афганістану, Єгипту, Чилі, Ізраїлю, Нігерії. Це означає, що викладачам університету слід знати прояви національних культур і розважливо ставитися до них, а також використовувати аудиторний та поза аудиторний час таким чином, щоб навчити студентів полікультурних груп бути обізнаними щодо чужої культури і ментальності. Вважаємо, що на заняттях з іноземної мови – у нашому випадку – англійської, це можливо і доречно робити.

Актуальність роботи. Більшість студентських академічних груп є полікультурними. Представники різних народів і континентів здобувають вищу освіту в ОНУ заради отримання вагомих професійних знань, а при виборі іноземної мови переважна більшість (97%) обирає англійську. Спостереження за навчальним процесом з 1990 року по теперішній час, інформація з шкільних атестатів, відомості з деканатів, результати тестування для визначення рівня оволодіння мовним матеріалом, сформованості продуктивних і рецептивних видів мовленнєвої діяльності. Наприклад: студенти-першокурсники з Китаю і В'єтнама, Чилі та Болгарії, Туреччини і Вірменії добре навчилися читати тексти, виконувати письмові лексико-граматичні завдання, а навички мовлення й аудіювання у них занепадали. Студенти з Індії

могли швидко і легко вступати в усну комунікацію, проте їх навички письма та читання були сформовані недостатньо – тексти здавалися їм нагромадженням граматичних форм, за якими вони не бачили змісту повідомлення. Представники Японії, Афганістану та Молдови охоче виконували нескладні (на підстановку, трансформацію) граматичні завдання, а створити монологчне висловлювання для них було проблематичним, як і взяти участь у полілозі. Представники Ізраїлю усно комунікували жваво, проте роблячи численні помилки лексико-граматичного і стилістичного характеру, не бажали писати і не усі полюбили читання текстів. Щодо українських студентів – у них теж помічено значні та численні розбіжності в опануванні Європейських стандартів освіти (від А1 до В2) – залежно від загальної орієнтації навчального закладу, його оснащення технічним устаткуванням, майстерності вчителів англійської мови тощо.

Вказана вище ситуація диктує необхідність пропедевтичного вирівнювання знань, вмінь та навичок першокурсників. Але університетський курс зорієнтовано на ESP з початку навчання, немає окремих термінів для ліквідації недоліків і вад. Це означає, що у програмний курс навчання ESP доречно включити форми і методи роботи, що сприяють формуванню навичок студентів, розвивають загальномовний і професійний тезаурус, заохочують до активної письмової і усної комунікації, сприяють засвоєнню лінгвокультурологічних знань, які дозволяють людині вільно комунікувати у полікультурному фаховому середовищі.

Формулювання мети і завдань статті. При виконанні дослідження ми поставили перед собою **низку завдань**, а саме:

1) з'ясувати, за допомогою яких форм і методів роботи у полікультурних групах можливо залучити всіх студентів до активного спілкування іноземною (англійською) мовою, зосередивши їх увагу на професійній і лінгвокомунікативній інформації, на етикетних заставках спілкування у колективі з представників різних країн, національних груп і конфесій;

2) проаналізувати, які преференції щодо завдань письмового й усного характеру мають студенти 1 курсу, які навички в тереневих видах мовленнєвої діяльності вони опанували й в якому ступені;

3) дослідити, як часто і наскільки вміло студенти з різних країн використовують гаджети при самостійній роботі для пошуку інформації з першоджерел, наскільки вони опанували навички утворення презентацій англійською мовою;

4) за допомогою лінгвокультурологічного компоненту курсу сформувати і розвинути у студентів полікультурних груп навички у тереневих видах мовленнєвої діяльності, а також забезпечити прирощення лінгвістичного і концептуального прошарків тезаурусу.

Метою дослідження було розробити технологію навчання англійської мови професійного спрямування, яка б залучила студентів полікультурних груп до активного оволодіння лінгвокультурним матеріалом у тандемі з теоретичним і практичним матеріалом профілюючих дисциплін. Ми вважали і вважаємо, що лінгвокультурологічний компонент як відбиток тезаурусу має бути невід'ємною частиною курсу ESP. **Предметом** роботи є лінгвокультурологічний компонент курсу ESP на гуманітарних факультетах університету; **об'єктом** – форми та методи роботи у полікультурних групах при навчанні ESP.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми й окремі питання фахового спрямування навчання іноземних мов досліджувалися українськими та закордонними методистами, психологами, психолінгвістами та фахівцями з компаративної і текстуальної лінгвістики. Вони з'ясовували особливості матеріалу навчання, виокремлювали складові частини ESP та окремі модулі курсу (J. Harmer, M. Asante, M. Reddy); знаходили тотожні та специфічні риси продуктивних та рецептивних навичок (Й. Берман, В. Скалкін, С. Ніколаєва, Н. Склярєнко); обговорювали питання формування тезаурусу, визначали залежність лінгвокраїнознавчих складових ментальності від етнопсихологічних чинників мовця і середовища, у якому людина засвоює іноземну мову (В. Костомаров, В. Комісаров, Ф. Буслаєв, А. Вежбицька); аналізували потреби студентів різних фахових напрямів і матеріал, а також виокремлювали моделі усномовленнєвих і письмових висловлювань для ESP (В. Карасик, Ю. Караулов, Г. Поберезька, G. Baker, D. Bridges, P. Ralf, R. Lerner, Ch. Yang). Проте при всьому різномаятті здійснених теоретичних і прикладних досліджень у навчанні ESP існують лакуни. Одна з яких, на нашу думку – нестача теоретичних викладок і практичних рекомендацій щодо роботи викладачів за умов навчання студентів полікультурних груп лінгвокультурологічних засад спілкування. А лінгвокультурологічні знання, вміння, навички є тим «фреймом», який скеровуватиме коректність мовленнєвої поведінки фахівця, дозволить йому вільно спілкуватися у глобальному просторі засобами англійської мови, і врешті-решт – бути культурною особистістю,

з якою охоче комунікуватимуть у будь-якому середовищі.

Виклад основного матеріалу. Розглянемо важливе для цієї роботи поняття – «професійна культура», бо без професійної культури фахівець втрачає свою значущість. Якщо «культура» – це матеріальні та духовні набутки і надбання людей, що передавалися поколіннями у спадок, а також організаційні форми діяльності людською спільноті, то що являє собою «професійна культура»?

Написано багато цікавих робіт про сутність та визначення об'єму поняття, формування професійної культури у студентів інженерно-технологічних спеціальностей і вчителів початкової школи, фахівців з менеджменту, бізнесу, маркетингу та ін. [1; 3; 4; 6]. Наше розуміння цього феномену збігається з тим, що було запропоновано Л. М. Фільштейном та В. М. Журавльовим: «Професійна культура – це сукупність способів і технологій певної професійної діяльності, що визнані суспільством еталоном для цієї діяльності, а з іншого – це сукупність засвоєних і усвідомлених людиною способів цієї діяльності» [6, 13].

Отже при виконанні дослідження ми виходили з положення про те, що лінгвоетнопсихологічні засоби мовленнєвої поведінки представників різних культур повинні враховуватися викладачем для залучення студентів до коректних, морально-етичних поведінкових актів, використання доречних, комунікативно виправданих і загальноприйнятих нормативних вербальних і невербальних засобів як компонентів мовленнєвої ситуації тощо. У рамках статті розглянуто декілька лінгвокультурологічних аспектів навчання ESP у полікультурних групах, які було імplementовано у навчальний процес в ОНУ імені І.І.Мечникова.

Студентам факультетів гуманітарної спрямованості (філологічний, історичний, філософський, політології і соціології, міжнародних відносин) запропоновано використання підручника Keynote двох рівнів : Pre-Intermediate та Intermediate, а от передбачений Програмою [5] період навчання іноземної мови для різних факультетів варіюється – від 2 до 5 семестрів, і спеціального часу для коригування рівня сформованості навичок читання, письма, слухання, монологічного та діалогічного мовлення студентами-першокурсниками не виділяється. Але декілька десятиріч тому [2] ми започаткували навчання англійської мови у двох паралельних напрямках – формування недостатньо розвинутих мовних і мовленнєвих навичок у курсі академічної спрямованості навчання англійської

мови (General English) й професійно-орієнтоване навчання (ESP) у тандемі з лінгвокультурологічною інформацією. Така форма роботи на немовних факультетах ОНУ, а також факультетів автоматичного і багатоканального зв'язку Одеської національної академії зв'язку виправдала себе – вона виявилася ефективною для груп студентів з Європейського континенту. Про це свідчили результати міжсесійної перевірки знань, вмінь та навичок студентів, а також високі бали на іспитах з англійської мови, тому ми вирішили імплементувати розроблену технологію для навчання полікультурних груп.

Вважаючи, що кожен змістових модуль програми навчання англійської мови можна значно збагатити фактичним, сучасним, цікавим матеріалом, ми дібрали численні автентичні статті з інтернету та фахових англомовних видань за спеціальність студентів. Ці статті, як додаткові матеріали для читання й обговорення, були насичені професійно-орієнтованою і культурологічною лексикою. Наприклад, при вивченні теми «Епоха Відродження» студентам пропонували такі статті: *“Medieval Cultural Enrichment: Europe – Asia – Africa”*, *“Slavonic Alphabet and Bulgarian Enlightenment”*, *“Venitian Enlightenment and the South Slavs”*; при вивченні теми *“Gender Equality”* додатковими матеріалами були: *“European Women-Fighters”*, *“American Women-Abolishionists”*, *“Suffragists: Lives Given to Fight”*, а додатковими матеріалами до вивчення теми «Техногенні проблеми і захист навколишнього середовища» були статті про радіологічне забруднення через катастрофи на атомних електростанціях і витоки радіонуклідів на підводних човнах, забруднення космічного простору та інші фактори діяльності людства (чого нажалі було достатньо в новітній історії),

Форми роботи з текстовим матеріалом були різними: 1) статтю було поділено на 5-6 частин, кожен студент отримував для читання тільки одну частину, йому належало дізнатися зміст усієї статті у інших студентів групи – можна було розпитувати чи слухати монологічне повідомлення товариша, а у зошиті робити нотатки – записувати нову лексику лінгвокраїнознавчого характеру, окремі факти; 2) поділену на частини статтю пропонували командам для сумісного читання й обговорення, після цього один студент на дошці записував для усієї групи лексичні одиниці (терміни), пояснював реалії, кожна команда діяла аналогічно, у кінці заняття потрібно було скласти резюме всієї статті; 3) викладач надсилав на електронну скриньку декількох студентів статтю, яку вони мали прочитати й зробити за її змістом міні-допо-

відь або представити у вигляді тез чи анотації, інші студенти ставили запитання щодо деталей прочитаної статті, а потім переказували її зміст, використовуючи нові лексичні одиниці; 4) статтю читали декілька студентів групи, поки інші в аудиторії виконували письмові завдання; після цього студенти-читачі розповідали зміст прочитаного, доповнюючи один одного, а група записувала нову інформацію, використовуючи ключові слова тексту тощо.

Студентам сподобалися так звані «динамічні» форми роботи, коли вони могли переміщатися аудиторією, задавати іншим членам групи запитання, з'ясувати незрозумілі відомості й факти. Такі форми роботи дозволяли, наприклад, сором'язливим в'єтнамським і китайським студентам проявити свою індивідуальність, заохочували до співпраці з усіма членами групи. При цьому у такому режимі роботи підсвідомо акцентувалися позитивні риси попередньої шкільної підготовки цих студентів – вміння робити нотатки. Це сприяло підвищенню авторитету членів групи, які зазвичай не були активними мовцями. Крім того, на відміну від звичайних вправ і завдань підручника, застосовані нами форми роботи та завдання мали виражений творчий характер, розвивали командні якості, навчали спілкуватися з представниками різних народів засобами англійської мови. Студенти ставали об'єктами спільної діяльності, а це ще більше підвищувало мотивацію навчання, утворювало умови для доброзичливої, товариської, комфортної атмосфери здобуття знань.

Варіантом «накопичення колективних знань» були заняття з усномовленнєвими індивідуально укладеними повідомленнями на загальну тему. Так, у підручнику «Keynote» розглядається тема про види тварин, що зникають, про браконьєрство, а також заходи для збереження навколишнього середовища. Студенти з різних країн робили презентації чи невеличкі доповіді про те, як ця проблема вирішується у їхній державі: про заходи щодо збереження популяції панд розповідали китайські студенти, про волонтерський рух для збереження фламінго – в'єтнамські, про охорону гніздечок кондорів і пінгвінів – чилійці, про захист альбатросів і колпиць на узбережжі Чорного моря, про очищення лиманів південного регіону й озер Карпат – українські студенти; а японські студенти повідомили про унікальні мінеральні джерела різних островів і культуру «*онсенів*»; болгарські – про Родопські гори та Національні парки Рильських озер і річки Ропотамо, мешканці Єгипту – про очищення витоків Білого та Блакитного Нілу і захист папірусового очерету біля Каїру.

Подана на заняттях інформація була цікавою для усіх, продемонструвала глобальні зусилля громадських організацій і волонтерів, що спрямовані на збереження живої природи в усіх куточках Землі. Оскільки доповіді було зроблено англійською мовою, студенти слухачі, по-перше, отримали досвід аудіювання, по-друге, навчилися нових термінів за запропонованою тематикою, по-третє, – кожен студент полікультурної спільноти зміг продемонструвати свої національні корені через інформацію, якою він поділився з групою, а також виступити у ролі мовця. Така форма роботи була усім до вподоби, як і студентські конференції з іноземної мови, на яких було зроблено доповіді про культуру мови або поведінки представників різних національностей і національних меншин, що імплементавана у традиціях і звичаях, одязі й формах нормативного спілкування у повсякденному житті або на урочистостях.

Ми практикували семінарські заняття (для 2-х груп різних викладачів англійської мови одноразово), особливо на факультеті міжнародних відносин, де часові рамки вивчення іноземної мови більші, ніж на інших факультетах, міні-конференції такої тематики: *«Національні зимові та весняні свята різних країн»*, *«Зустріч бізнесових делегацій країн світу»*. Якщо на семінарському занятті з першої теми виступали усі бажаючі, хто хотів зробити усне повідомлення чи показати інсценівку або прокоментувати кінофрагмент про якусь національно-значущу подію (наприклад: *«Свято Трифона-Зарезана»* про ритуали виноградарів з Болгарії та болгарських сіл України, *«Святкування Нового року за Юдейським календарем»* про причину, що спонукає юдеїв світу щорічно приїжджати до Умані та релігійні ритуали юдеїв розповідали студенти з Ізраїлю), то під час вивчення другої теми викладачі просили декількох, бажаючих це зробити, студентів однієї групи заздалегідь прочитали статті про бізнесові перемовини (правила поведінки при обміні бізнесовими картками, у тому числі: доречний одяг, жести і дії, бажана відстань, тактильні та зорові контакти тощо). Ці студенти ставали модераторами «прийому делегації» з різних країн. Решту студентів полікультурної групи попереджали про необхідність написання власної бізнесової картки, яку вони мали принести на семінарське заняття.

Заняття проходило як модель реальної ситуації спілкування: модератори викликали представників різних країн, тобто «делегатів» урочистого заходу (конференції, перемовин, симпозіуму), належним чином обмінювалися з ними бізнесовими картками, коментували англійською мовою

правила спілкування з кожною національною делегацією. Для більшості студентів усіх країн було відкриттям – від етикетно-виправданих лінгвістичних й екстралінгвістичних форм комунікації можуть залежати і подальші взаємовідносини між представниками різних країн, організацій, установ та атмосфера між співробітниками полікультурної спільноти взагалі.

Цікаво, що більшість представників країн, які навчалися у полікультурних групах, на всі семінарські заняття чи конференції одягали національний одяг, чим засвідчували свою національну ідентичність, а це було ще однією темою для опосередкованого вивчення реалій іншої культури.

Ми вважаємо, що макротемати презентацій і додаткових текстів з першоджерел (для усієї групи), що збігаються з розділами кредитно-модульної програми курсу англійської мови, як-то: *«Етикет мови та мовлення»*, *«Особливості використання усталених висловів при спілкуванні у полікультурному колективі»*, *«Доречний та небажаний одяг у різних культурах»*. *«Кольори мають значення для спілкування»* у сукупності з іншими матеріалами навчання утворювали підвалини для світогляду полікультурної особистості, тим паче, що ми скеровували кожен комунікативну ситуацію так, щоб студенти самі дійшли висновку про необхідність взаємного розуміння, пізнання культури різних народів, поваги до чужих традицій, звичаїв, вірувань, мови. Систематичність роботи в цьому напрямку призвела до того, що на 2 курсі студенти охоче виконували роль модераторів дискусій, так само, як і доповідачів на студентських наукових конференціях.

Студентські наукові конференції іноземною мовою були започатковані кафедрою іноземних мов гуманітарних факультетів у 90-ті роки ХХ століття, але вони приваблюють студентську спільноту і сьогодні. Ілюстрацією цьому є фактична чисельність учасників-доповідачів. Так, з 2013 по 2017 рр. студентами 2-5 курсів було зроблено 573 доповіді, які супроводжувалися дискусіями з слухачами. Студенти полікультурних академічних груп гуманітарних факультетів охоче презентували цікаві матеріали, у яких було розроблено низку питань про лінгвоетнокультурні чинники у житті слов'янських народів (студенти-філологи робили доповіді), археологічні знахідки на узбережжі Чорного та Азовського морів (історики), артефакти Болгарського Відродження (доповідачами були студенти різних факультетів з Болгарії), гендерні аспекти поведінки героїв літературних творів сучасних українських, польських, китайських,

англійських та американських авторів, проаналізовано художні прийоми романів, оповідань, есе та віршованих творів; виявлено морально-етичні норми поведінки персонажів байок і казок тощо (доповіді було зроблено студентами різних національностей – філологами, істориками, філософами, а також студентами факультету міжнародних відносин).

На семінарських заняттях і конференціях широко використовувалися технічні засоби, які створювали необхідні аудіо-візуальні компоненти мовленнєвої ситуації. Взагалі переважна більшість студентів України і інших країн світу (близько 80%) мали розвинені навички пошукової роботи в інтернеті, проте деякі з студентів першого курсу зловживали використанням онлайн-ресурсів (наприклад, замість того, щоб самостійно зробити переклади незнайомих конструкцій, використовували готові штаповані фрази, які не завжди були вірними). На заняттях ми використовували переклад на державну мову (або російську – для студентів-іноземців, які не опанували українську мову в достатній мірі) лише тоді, коли треба було пояснити окремі реалії, а їх точний об'єм не можливо було семантизувати безперекладними засобами.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Апробація технології навчання англійської мови для спеціальних цілей, що була розроблена нами, передбачала окрім професійної спрямованості розвинення лінгво-

культурологічних знань, вмінь та навичок студентів полікультурних груп. Форми і методи роботи з студентським колективом виявилися ефективними у і плані розширення світогляду наших студентів, і у плані формування у них морально-етичних норм, що є важливими й необхідними для взаєморозуміння стран і народів, і у плані створення на заняттях доброзичливої, дружньої атмосфери. Дана технологія крім того, що застосовувалася під час оффлайн навчання у полікультурних групах протягом 15 років, у період онлайн навчання через COVID-19 (зима-весна 2020 року) стала єдиною ефективною технологією розвитку мовних і мовленнєвих навичок студентів усіх вказаних факультетів. Регулярні оцінювання знань студентів полікультурних груп проводилися нами за допомогою розроблених тестів множинного вибору, а також завдань у вигляді Google Form. Ці зрізи знань також підтвердили необхідність і доречність включення лінгвокультурологічного компоненту у курс ESP.

Перспективи нашої роботи ми вбачаємо в розробленні курсу навчання в режимах офф- та онлайн) для магістрантів університету, тому, що за словами викладачів профільних кафедр, магістранти, які не здобували вищу освіту в Одеському національному університеті і не навчалися за нашою технологією, не володіють ані лінгвокультурологічним мовним матеріалом, ані коректними навичками спілкування у полікультурних спільнотах.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бессарабова С. Анализ современных подходов к определению понятия «культура» в отечественной науке. *Материали 2- Міжн. Наук.-практ.конф. «Спецпроект : аналіз наукових досліджень»* 7-11 грудня 2005 р. Дніро : НАУ «Ера».2005.т.2.- 100 с.
2. Добровольська Л.В. Методика навчання читання літератури за фахом на основі серії градуйованих за труднощами текстів. Дис. канд. пед. наук. Київ, 1992. 245 с.
3. Ісаєнко С.А.Формування професійної культури у студентів інженерно-технічних спеціальностей засобами іноземної мови : дис..канд.пед.наук.13.00.04. К, 2009. 227 с.
4. Кормич Л.І. Культурологія (історія і теорія світової літератури ХХ століття) : навчальний посібник. Харків : Одисей, 2003. 304 с.
5. Стандарт вищої освіти України (2016). Access mode <http://mon.gov.ua/activity/education/reform-osviti/naukovo-metodichna-rada-ministerstva/proektu-standartiv-vishhoyi-jsviti.htm/>
6. Фільтшейн Л.М., Журавльов В.М. Професіональна культура в аспекті підготовки фахівців. *Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки.* 2016. Вип. 29. С. 12-18.
7. Bohlke D., Parker S. Keynote. Pre-Intermediate. Student's Book. UK: National Geographic. 2016. 176 p. .
8. Ralf P., Lerner R., Meacham S., McNall E. World Civilizations : Their History and Their Culture. In two volumes. NY : Norton Company Inc. 1991. 630 с.

REFERENCES

1. Bessarabova S. (2005) Analiz sovremennix podxodov k opredeleniyu ponyaty`ya «kul`tura» v otechestvennoj nauke. Materialy` 2- Mizhn. Nauk.-prakt.konf. «Speczproekt : analiz naukovy`x doslidzhen`» 7-11 grudnya 2005 r. Dniro : NAU «Era».t.2. [in Russian]
2. Dobvol`s`ka L.V. (1992) Metody`ka navchannya chy`tannya literatury` za faxom na osnovi seriyi gradujovany`x za trudnoshhamy` tekstiv. Dy`s. kand. ped. nauk. Ky`yiv [in Ukrainian]

3. Isayenko S.A. (2009) Formuvannya profesijnoyi kul'tury` u studentiv inzhenerno-texnichny`x special`nostej zasobamy` inozemnoyi movy` : dy`s..kand.ped.nauk.13.00.04. [in Ukrainian]
4. Kormy`ch L.I. (2003) Kul`turologiya (istoriya i teoriya svitovoyi literatury` XX stolittya) : navchal`ny`j posibny`k. [in Ukrainian]
5. Standart vy`shhoyi osvity` Ukrayiny` (2016). Access mode <http://mon.gov.ua/activity/education/reform-osviti/naukovo-metodichna-rada-ministerstva/proektu-standartiv-vishhoyi-jsviti.htm/> [in Ukrainian]
6. Fil`tshejn L.M., Zhuravl`ov V.M. (2016) Profesional`na kul`tura v aspekti pidgotovky` faxuvziv. Naukovi praci Kirovograds`kogo nacional`nogo texnichnogo universy`tetu. Ekonomichni nauky`.Vy`p.29. [in Ukrainian]
7. Bohlke D., Parker S. (2016) Keynote. Pre-Intermediate. Student's Book. UK: National Geographic.
8. Ralf P., Lerner R., Meacham S., McNall E. (1991) World Civilizations : Their History and Their Culture. In two volumes. NY : Norton Company Inc.

LINGUISTIC AND CULTURAL ESP PRINCIPLES TEACHING IN THE MULTICULTURAL UNIVERSITY GROUPS

Dobrovol'ska Liudmyla Volodymyrivna

*Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Foreign Languages of Humanitarian Faculties
Odesa I. I. Mechnikov National University
Str. Dvoryanska, 2, Odessa, Ukraine*

Anufriieva Natalia Mykhailivna

*Candidate of Philological Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Foreign Languages of Humanitarian Faculties
Odesa I. I. Mechnikov National University
Str. Dvoryanska, 2, Odessa, Ukraine*

Global world requires specialists both to communicate effectively in a multicultural-proficiency-oriented environment and to be able to search, process and share the information within the small groups or big teams of collaborators. Teaching experience proves that the first-year students majority who study in multicultural academic University groups are characterized as underdeveloped skills of communication both in oral and written speech, especially when the different nations representatives and nationalities use the linguistic and extralinguistic means peculiar to the ethical and moral norms. More difficulties arise when foreigners need to communicate the proficiency-oriented or culturally-coloured information via technical devices. The Universities being the establishments for multicultural communities evidently feel the necessity to use each lesson for cultivating cross-cultural awareness of the learners. Forasmuch, being at the University, foreign and Ukrainian students are need to grow professionally and culturally, we developed the technology of teaching ESP aimed at filling in this gap. The technology core is the usage of the linguistic-and-cultural component in tandem with the regular of the ESP course materials. The present article contains the materials and actual facts from the this technology implementation while teaching ESP in off-line and on-line modes. The authors discuss forms and regimes of students' work, explain the merits of cross-cultural development of each and every individual involved in the process of learning via mutual cooperation. The perspectives of the research are seen in the designing of the ESP course on the theoretical and practical data from the investigation done

Key words: *linguistic-and-cultural component, ESP, multicultural students group, technology of teaching.*